

## TELEMARK GEOLOGIFORENING

Telemark Geologiforening fikk sitt navn 9. april 1973. Ved samme anledning ble foreningens vedtekter formelt vedtatt og en må således regne denne dato som foreningens stiftelsesdato. Imidlertid eksisterte det foreningsvirksomhet på det geologiske plan før denne dato.

Mandag 8. desember 1972 innkalte ett interimstyre, bestående av Ragnar Olsen, Alf Olav Larsen og Tor Jacobsen, til det første møte i Grenland lokalutvalg av Sørlandets Geologiforening. De tre medlemmene i Interimstyret var medlemmer av S.G. og de fant det naturlig å bruke denne forening som basis ved opprettelse av en liknende forening i Grenlandsdistriktet (til Grenlandsdistriktet regnes vanligvis kommunene Skien, Porsgrunn og Bamle). Til dette første møtet hadde man sendt innbydelse til 40 personer og regnet med at man på denne måten hadde fått kontakt med de aller fleste geologiinteresserte i distriktet. Ikke bare viste det seg at interimstyret hadde forregnet seg m. h. t. antall interesserte, det ble regelrett tatt ved nesen, noe en lett forstår når vi kan opplyse at foreningen pr. i dag har vært i kontakt med over 175 interesserte over hele fylket. Medlemstallet pr. januar 1974 ligger på 110, vi har altså ikke lyktes i å få alle med ennå.

Foreningen har i den tiden den har vært i virksomhet hatt svært mange oppgaver å arbeide med. Imidlertid er det to oppgaver som er gitt første prioritet av styret. Den ene er det faglige opplysningsarbeidet blant medlemmene, en oppgave som kontinuerlig utvikles progressivt, samtidig som den stadig må tas opp fra begynnelsen av, av hensyn til både nye medlemmer og den forskjell i faglig nivå som hersker i medlemsmassen. Det er mange måter å løse denne oppgaven på, mitt inntrykk er at hver forening har sin. Jeg skal ikke komme inn på det som allerede er utført på denne fronten, men uttrykke det håp jeg har om at dette tidskriftet dere nå holder i hånden vil utvikle seg til det hjelpemiddel innen den faglige sektor som er intensjonen bak det.

Den andre store oppgaven vi har lagt vekt på er vernearbeidet. Det kan for mange virke selvmotsigende at en forening som vesentlig består av samlere engasjerer seg i arbeidet for å verne forekomster som for medlemmene kan by på utmerkede samleobjekter. Man må, for å forstå bakgrunnen, ha klart for seg at det ikke er meningen å frede alle mineralforekomster, langt mindre motarbeide samling. Det har seg imidlertid slik at de aller fleste mineraler, som er av interesse som samleobjekter, forekommer i begrenset mengde. For å sikre at alle, både nå og i fremtiden, skal få anledning til å "betrakte" ett mineral og dets omgivelser slik det foreligger fra naturens side, er det meget påkrevet at skoleeksemplere på forekomster foreligger inntakte og ikke bare i en hylle hos en samler eller på et museum. De samme argumenter kan gjøres gjeldende for alle an-

dre typer geologiske forekomster også, eks. fosilforekomster, bergarter, kvarterære forekomster, etc. Det eneste som kanskje skiller er at enkelte av de nevnte eksempler ikke bare er gjenstand for utnyttelse av samlere, men også utnyttes industrielt i stor målestokk. Det er f. eks. svært vanskelig, for ikke å si umulig, for en samler å få med seg et gammelt elvedelta hjem, men det vil være et ypperlig sted å anlegge et sandtak på. Det er imidlertid ikke alltid sikkert at det å anlegge sandtak er den beste måte å utnytte en sand/grusforekomst på. Vel kan det hende at det er den beste økonomiske løsningen i øyeblikket, men at det alltid er den økologisk riktige måte tillater jeg meg å stille et stort spørsmålstegn ved. Vernearbeidet må således sies å ha en ideell målsetting, idet det ikke bare tar sikte på å verne mot rovdrift fra samlere, men også får preg av "ressursvern", dvs. virke for at det vi har av engangsressurser blir utnyttet på en mest mulig fornuftig og naturvennlig måte. Dette er imidlertid en oppgave en lokalforening ikke kan make alene, og vi ser derfor frem til at et fellesråd for geologiforeningene blir en realitet.



Tor Jacobsen

#### FOSSUM JERNVERK VED SKIEN.

En titt på de eldste jerngruver i landet.

"... særdeles god og rikholdig malm" og beliggende  $\frac{1}{2}$  mil fra Skien. Gangen er  $\frac{1}{2}$  lagter bred, 150 lagter lang og kan forsyne 3 hammere. (1 lagte = 2 meter). Slik beskrev den tyske bergmester Hans Glaser den malmåre han i 1538 ga en innberetning til Kristian III om. Denne gruve, Glasserstollen, den eldste jerngruve i landet, er en av de mange gruver i området vest og nordvest for Fossum ved Skien. Sammen med Breigangen og Bruberg utgjorde disse hovedgruvene ved Fossum verk. Dette jernverk var i drift fra ca. 1540 til 1867, og er det eldste jernverk i Norge.

Selve gruveområdet ligger i en prekambrisk gneiss. Malmårene har vanligvis et nordlig strøk og et nesten vertikalt fall. I motsetning til de fleste gruver i området er det særlig breigangen som er av mineralogisk interesse. Den skiller seg i mineralsammensetning sterkt ut fra de andre gruvene. Selv om denne ligger utenfor Oslofeltet, har den stor likhet med kontaktforekomster der. Her følger en beskrivelse av mineraler funnet på tippet ved Breigangen.

Magnetitt er mineralet gruen ble drevet på. Opptrer som årer av massiv malm med en stålgrå farge. Sterkt magnetisk. KVARTS finnes alltid i forbindelse med malmårene, noen ganger utkrystallisert i druserom. HEDENBERGITT er et hyppig opptredende mineral og finnes gjerne i store masser av en mørk grågrønn farge og med en strålig struktur. Stedvis er den som krystaller i kvarts.